

Lite nytt hos Fjørtoft

Varden
2/9-97

Ingvar Skobba anmelder 5.8. Kjell Fjørtofts siste bok om krittikverdige forhold i 1940-årenes Norge. Skobba har rett i at boken inneholder lite nytt. Det skyldes mer for lite enn for mye bruk av NS-kilder. NS-folk har hatt store problemer med å få utgitt bøker i etterkrigstiden. For det meste ble de utgitt på eget forlag, noen ganger trykket i utlandet. Spør en Universitetsbiblioteket etter disse bøkene får man ofte til svar at de er ukjente, og vel ikke finnes.

Skobba kritiserer at Fjørtoft som Ulateig regner med 200 likvideringer. Tross alt har det offisielle antall likviderte i løpet av 1996 økt fra 55-65 til 100-110. Da er sannsynligvis bare nordmenn likvidert i Norge av nordmenn tatt med. Skobba kan delvis ha rett i at man teller lik og ikke likviderte. Det skyldes at de som var ansvarlige for likvideringer og andre drap i okkupasjonstiden, stort sett ennå ikke har villet fortelle hvilke drap som var planlagt, og hvilke som var situasjonsbestemte.

Det mangler også en del annen dokumentasjon av disse dødsfallet. Av de tre som ble likvidert innenfor Skiens nåvæ-

rende grenser i april 1945 er to begravet uten dødsattest etter frigjøringen. Den ene er begravet på nedre Gjerpen kirkegård, uten at Kirkevergekontoret i Skien vet om ham. Familien til den tredje måtte bruke advokat for å få dødsattest, til tross for at han var identifisert ved Rettsmedisinsk Institutt og det er enhver leges plikt å skrive ut dødsattest når han har synet et lik.

Grunnen til at det er viktig å høre hva medlemmer av Nasjonal Samling har å fortelle, er at de stort sett ikke har kommet til orde i vanlige media i etterkrigstiden.

25.10.46 sto et anonymt rundskriv i «Dagsavisen», Trondheim skrevet av NS-folk på årsdagen for Quislings henrettelse. Det ble gjengitt også i Varden. Der sto bl.a.: «Vi ble sjikanert, pisket og slått, mange til døde».

Dette førte til etterforskning, som ifølge avisen avslørte identiteten til brevskriverne! En frontkjemper fortalte i Fremtiden, Drammen 4.5.1996 om sin bror som han delte celle med på Falstad. Broren som hadde kjempet mot tyskerne i 1940 og siden ble frontkjemper, døde 27.4.46 på cella som følge av at

han dagen før var slått, bl.a. i hodet under forhør i Trondheim. Han hadde fått tilsvarende behandling som to fanger som ikke var NS-medlemmer fikk i Turnhallen i Skien noen dager etter frigjøringen.

Den gjenlevende broren kjente den ene av brevskriverne. De som hadde skrevet brevet ble satt inn igjen. Men ingen etterforsket om det var grunnlag for anklagene om mishandling eller spurte etter han som var slått i hjel som fange, nesten ett år etter at det skulle være fred. Straffekseris, mishandling og mangelsykdommer forekom oftere i norske leire sommeren 1945 enn tidligere.

Jeg vet om over 50 norske politiske fanger som døde som fanger i etterkrigs-Norge, da er de 25 henrettede etter dom ikke tatt med. Det til tross for at tuberkulose, ofte smittet som fanger, oftest ble sendt hjem for å dø. Minst to fanger ble skutt og drept, i alle fall to til ble skutt og truffet, men deres videre skjebne er ukjent. I tillegg til flere skutt eller drept på annen måte i forbindelse med arrestasjon, bl.a. en 79 år gammel far da hans sønn skulle arresteres i Rauland.

«De tre lovløse dager» ble dessverre langt flere. Tyveri fra hjem til medlemmer av Nasjonal Samling begått av hjemmefront-folk var så utbredt at hjemmefronten siden har hatt «Tjuvefronten» i NS-miljø.

Det var ikke bare tyskertøser som ble skamklipt. Det skjedde i offentlighet i Valebø, og ofrene var sannsynligvis ikke NS-medlemmer. Tre trofaste hustruer til NS-menn i Skien ble også «friesert», etter at tre hjemmefront-folk hadde banet seg vei til deres hjem. Den ene var gift med en kollega og konkurrent til faren til en av de tre overgriperne. Hennes mann var arrestert, og borte fra henne for første gang siden han dro fra henne og deres 3 uker gamle førstefødte for å kjempe mot tyskerne i 1940. Hun hadde i tillegg en toåring. Også hunden ble tatt til fange og mishandlet. Politiet, som var like i nærheten ble tilkalt, men reagerte ikke før hjemmefrontfolkene hadde snauklipt to fruer til. Mannen til den ene var savnet på Østfronten og kom aldri til rette.

I.C. Stridsklev